

SEÇİLMİŞ SOSYO- EKONOMİK GÖSTERGELER 2024-4

Konut Sorunu, Fahiş Kira Artışları, Engelliler ve Sosyal Koruma, İşsizlik Sigortası Fonu

Aralık 2024

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Barınma sorunu, Türkiye’de her geçen gün daha önemli hale geliyor. Özellikle orta ve alt gelir grubundaki aileler için bütçelerinin neredeyse üçte birini tutan konut harcamaları, hızla payını artırmakta ve birçok aile, öteki ihtiyaçlarını kısarak barınma ihtiyacını karşılayabilmektedir. Özellikle büyük kentlerde sayıları hızla artan kiracılar, yeterince kiralık konut arzı olmamasının ağır baskısını yaşıyor. Son üç yılda yaşanan ağır enflasyon karşısında konuta yatırımın bir korunma yolu haline geldiği şartlarda konut fiyatlarındaki artışın enflasyonu büyük ara geçmesi, kiralara da olumsuz biçimde yansımış durumda. Hem merkez hem yerel yönetimlerin kiralık sosyal konut arzını artırma ve dar gelirli lehine düzenlemelere gitmesi kaçınılmaz.

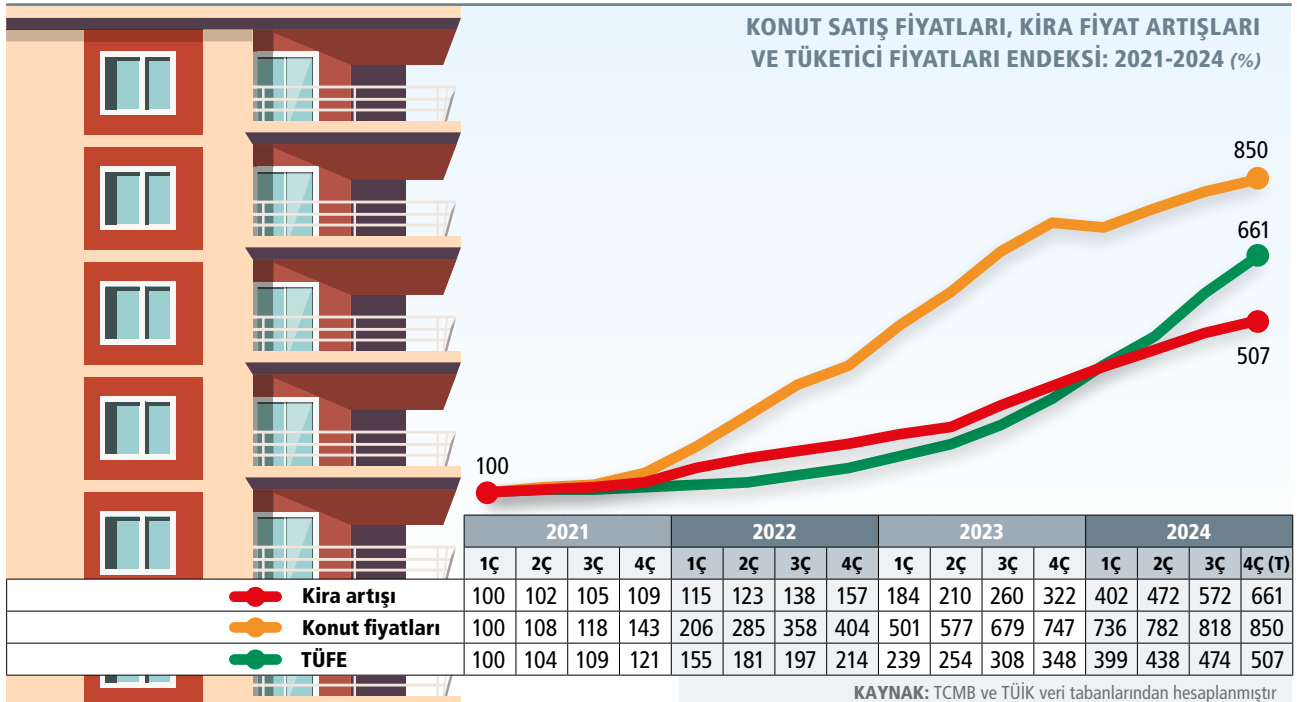
Engelli nüfus, yıllar itibarıyla görece azalış gösterse de sosyal korumaya daha çok ihtiyaç duyuyor. Nüfusun yüzde 5-6’sından az olmayan engelli nüfus arasında kadınlardaki engellilik oranının görece fazla olması dikkat çekiyor. En-

gellilere dönük eğitim ve istihdama erişme çabaları yavaş da olsa gelişme eğiliminde.

İşini kaybeden işsizlerden belli şartları yerine getirenlere işsizlik ödeneği sağlayan İşsizlik Sigortası Fonu, hızla artan varlığı ile dikkat çekerken, işsizlerin daha az yararlandığı bir kaynak olarak dikkat çekiyor. Fon, başvurana işsizlerden ancak belli bir kısmına ödenek sağlarken işverenlere istihdamı geliştirmeleri gerekçesiyle önemli kaynakları daha çok aktarıyor. Fon, harcamadığı kaynakları ise faiz geliri elde etmek üzere devlet tahvili ve mevduat ağırlıklı yatırımda kullanıyor.

KİRALARDA FAHİŞ ARTIŞLAR

Son yirmi yılda yaşanan devasa inşaat faaliyetinde konut üretimi ana eksen olmasına karşın, özellikle kiralık konut arzı sorunu, Türkiye’nin gündeminde baş sıralarda.

Başta İstanbul olmak üzere, metropollerde orta, alt sınıfların kiralık konut talebine uygun konut arzı yetersiz bulunuyor. Böyle olunca, kiralar da fahiş diye nitelenebilecek boyutlarda yükseliyor. Haziran 2022 ile Temmuz 2024 arasında bir Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kira artışları yüzde 25 ile sınırlansa da, ortalama kiralar bir süre düşük hızda seyrettikten sonra, 2024 ortalarından itibaren patlama gösterdi.

Yüksek enflasyon sorunu yaşanan 2021-2024 döneminde, konut, birikim sahipleri açısından yeniden önemli bir yatırım aracı oldu ve 2021 ortalarında faizler politik saiklerle indirilince, birikimler, güvenli liman olarak dövize ve konut alımına yöneldi. Konuta yöneliş, yoğun talep, fiyatları da hızla artırdı. Konut fiyatlarındaki artış, kiraları da ateşledi ve 2021 sonuna kadar düşük ve birbirine yakın olan tüketici fiyatları, kiralar ve konut fiyatları arasında konut fiyatları hem tüketici fiyatlarını hem de kiraları geçmeye başladı. 2021 yılı ilk çeyreği 100 kabul edildiğinde, Merkez Bankası verilerine göre, satılık konutların metrekare fiyatları 2024 sonunda yüzde 850'ye ulaştı. Bu, dört yılda konut fiyatlarının yüzde 750 artması anlamına geliyor. Aynı dönemde Tüketici Fiyat Endeksinin yüzde 407 arttığı hatırlandığında, konut fiyatlarının genel fiyat hızını 300 puandan fazla geride bıraktığı anlaşılmaktadır.

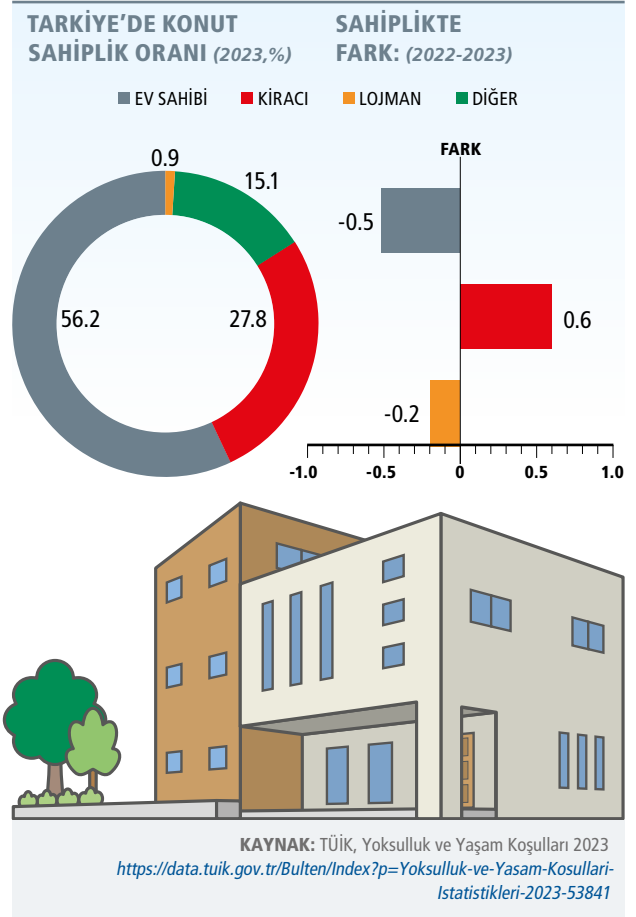
Konut satış fiyatları ile kiralardaki artış ilişkisi incelendiğinde ise görülen şudur: 2021'in tüm çeyreklerinde iki değişken aynı durumda iken 2022'den itibaren konut satış fiyatlarının hızla arttığı kiralarda ise bir süre düşük artışlar gösterdiği gözlenmektedir. Kiralardaki düşük seyir, enflasyona önlem saviyla konut yıllık kira artışlarının Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle iki yıl boyunca yüzde 25 ile sınırlanmasıyla ilgilidir.

11 Haziran 2022 tarihli *Resmi Gazete*'de yer alan 7409 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesiyle Türk Borçlar Kanunu'na geçici bir madde eklendi. Bu madde hükmüne göre 11 Haziran 2022 ile 1 Temmuz 2023 tarihleri arasında konutlar için yenilenen kira bedelleri önceki kira tutarından yüzde 25'ten fazla artırılamayacaktı. Yani 11 Haziran 2022 ve sonraki bir tarihte konutlara ilişkin kira kontratında belirtilen kira tutarı artırılabilecekse bu tutar en fazla yüzde 25 artırılabilirdi. Bu süre 1 Temmuz 2023 tarihinde bitiyordu ancak 1 yıl daha Temmuz 2024'e kadar uzatıldı.

Konut kiralarna getirilen sınırlamanın Temmuz 2024 itibarıyla kaldırılmasının ardından, kira artışları hızlandı ve konut fiyatlarındaki artış ile arasındaki makası kapatmaya başladı. 2023 ortalarında konut satış endeksi ile kira endeksi arasındaki fark 400 puana çıkmış iken 2024 son çeyreğine gelindiğinde 180 puana indi.

Barınma, hanehalkı bütçe giderleri içinde en ön sırada geliyor. Kiranın yanı sıra konutun elektrik, enerji, su ihtiyaçlarını kapsayan "Konut harcamaları" kalemi, alt gelir gruplarının bütçelerinin daha büyük kısmını kapsıyor.

TÜİK'in Hanehalkı Bütçe Araştırması'nın 2023 yılı sonuçlarına göre; Türkiye genelinde hanehalklarının tüketim amaçlı yaptığı harcamalar içinde en yüksek payı yüzde

23,9 ile konut ve kira harcamaları alırken, ikinci sırayı yüzde 21,9 ile ulaştırma harcamaları, üçüncü sırayı ise yüzde 20,6 ile gıda ve alkolsüz içecek harcamaları aldı.

2023 yılındaki dağılımına bakıldığında; en düşük gelir grubu olan birinci yüzde 20'lik grupta yer alan hanehalkları, gıda harcamalarına yüzde 36,6, konut ve kira harcamalarına yüzde 29,2, ulaştırma harcamalarına yüzde 8,8 ve mobilya ve ev eşyası harcamalarına yüzde 5,4 pay ayırdı.

Temel gelir kaynağı maaş, ücret, yevmiye geliri olan hanehalkları; ulaştırma harcamalarına yüzde 22,8, konut ve kira harcamalarına yüzde 22,2 ve gıda ve alkolsüz içecek harcamalarına yüzde 18,9 pay ayırdılar.

Hanehalkı büyüklüğüne göre tüketim harcamalarının 2023 yılındaki dağılımına bakıldığında; tek kişilik hanehalkları, konut ve kira harcamalarına yüzde 31,8, ulaştırma harcamalarına yüzde 18,7 ve gıda ve alkolsüz içecek harcamalarına yüzde 16,3 pay ayırdı.

Türkiye'de kiracılık oranı sürekli çıkış halinde. 2023'te Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2023 Yaşam Koşulları İstatistikleri verilerine göre, 25,3 milyon dolayındaki hanehalkından, oturduğu konuta sahip olanların oranı 2022'ye göre 0,5 puan azalarak 2023 yılında yüzde 56,2 olarak saptandı. Bu araştırma sonuçlarına göre kirada oturanların oranı yüzde 27,8 iken, lojmanda oturanların oranı yüzde 0,9, kendi konutunda oturmayıp kira ödemeyenlerin oranı ise yüzde 15,1 oldu.

Artan gelir eşitsizliği karşısında alt-orta sınıfın konut sahibi olması giderek zorlaşıyor ve kiracılık oranı artarken sosyal konut kiracılığı da zorlaşıyor. Yerel yönetimlerin ve kısa adı TOKİ olan Toplu Konut İdaresi'nin kiralık sosyal konut üretimi, genel konut üretimi içinde çok düşük kalırken, özellikle İstanbul gibi metropollerde lüks konut üretiminin basat özellik taşıdığı gözleniyor. Bu da dar gelir gruplarının, öğrencilerin kiralık konut talebinin karşılanmasında yetersizliğe yol açıyor ve arzın kısıtlı olması karşısında, artan taleple kiralar, denetimsiz bir biçimde artmaya devam ediyor.

Kiraların fahiş boyutu kadar oturlan konutların bir kısmının yetersizliği de dikkate alınmalıdır. Yine TÜİK'in *Yaşam Koşulları Araştırması* sonuçlarına göre, nüfusun yüzde 32,6'sının konutunda izolasyondan dolayı ısınma sorunu yaşanırken yüzde 32'si ise sızdıran çatı, nemli duvarlar, çürümüş pencere çerçeveleri vb. problemlerle, yüzde 19,8'i trafik veya endüstrinin neden olduğu hava kirliliği, çevre kirliliği veya diğer çevresel sorunlarla karşı karşıya.

Ekonomik olarak kırılgan kesimin ödeme gücüne uygun, kamunun birincil destekleyici olduğu konut politikaları hazırlanması ihtiyacı, giderek önem kazanıyor. Bu bağlamda; üretim aşamasında belirlenen şartlar dahilinde vatandaşa ödeme kolaylıkları sağlanması, çeşitlilik sağlayacak konut politikaları ile konut alım-satım işlemlerinde gelir düzeyleri doğrultusunda kolaylaştırıcı politikalar geliştirilmesi gerekiyor.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki *İstanbul Planlama Ajansı*, İstanbul'da önemli sayıda boş tutulan daire bulunduğu tespitini yapmakta ve önlem olarak şunları önermektedir:

"İstanbul'da bulunan mevcut boş konutların detaylı tespit ve analiz çalışmaları yapılarak, boş konutların özelliklerine göre incelenmesi ve bu konutların değerlendirilmesine yönelik politikalar üretilmesi gerekmektedir. Bu yapılar kenttsel dönüşüm kapsamında kısa vadeli çözümler bakımından değerlendirilebileceği gibi, potansiyel konut rezervi ve sosyal konut gibi bağlamlarda da işlevlendirilebilir. Farklı ülkelerde boş binalara yönelik uygulanan sistemlere bakıldığında, kiracılar için uygun fiyatlı alternatifler olduğu görülmektedir. Konut bedeli artış oranlarının bireysel güdüler, günlük koşullar gibi etkenler ile şekillenmesinin önüne geçmek için; kira kontrol uygulamalarının incelenmesi ve İstanbul'da uygulanabilir bir model ile kira satış bedellerinde aracı kurumların ürettiği spekülasyon bilgileri sonucu ortaya çıkan fiyat değişkenliğinin önüne geçebilecek normlar üretilmelidir. Gayrimenkul değerlendirme uzmanları vasıtasıyla evlerin durumlarına yönelik yeni bir sınıflandırma yapılarak, kiracıların konutlarının durumu ve değeri konusunda bilgi sahibi olabileceği bir sistem kurulmalıdır. Kira kontratları daha sistematik bir şekilde uygulanmalı ve e-devlet gibi resmi yollarla takip edilebilir bir sistemde yer almalıdır".

ENGELLİ NÜFUS VE SOSYAL KORUMA

Engellilik kavramı, uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu sebebiyle toplumun geri kalan kesimi

gibi hayata eşit ve etkili şekilde katılmasının önünde engeli olan kesimleri tanımlamaktadır.

Belirli aralıklarla yapılan *Türkiye Sağlık Araştırması* verilerine göre toplumun yüzde 5,1'i görme sorunu, yüzde 3,4'ü işitme sorunu yaşamakta ve yüzde 4,9'u herhangi bir yardım almadan ya da yardımcı araç kullanmadan yürüyememektedir.

Toplumun yüzde 4,5'i ise yaşlılarına göre öğrenmede ve hatırlamada zorluk çekmektedir. Engellilikle ilgili tüm bu göstergelerde kadınların oranı erkeklerden daha fazladır.

Her alt kırılımda yıllar bazında engelli sayılarında görece iyileşmeler olduğu bildirilmektedir. Örneğin, görme sorunu olan bireylerin oranı 2016 yılında yüzde 6,9 iken 2022 yılında yüzde 5,1'e, işitme sorunu olan bireylerin oranının 2016 yılında yüzde 4,5 iken 2022 yılında yüzde 3,4'e indiği bildirilmektedir.

Herhangi bir yardım almadan ya da yardımcı bir araç kullanmadan yürüyemeyenlerin oranı 2016 yılında yüzde 6,5 iken 2022 yılında yüzde 4,9'a; yaşlılarına göre öğrenmede ve hatırlamada zorluk çekenlerin oranının ise 2016 yılında yüzde 6,7 iken 2022 yılında yüzde 4,5'e gerilediği kaydedilmektedir.

ENGELLİLİK VE YAŞLILIKLA İLGİLİ GÖSTERGELER (15+ YAŞ, 2022, %)			
Engellilik ve yaşlılıkla ilgili Sorun	Toplam	Erkek	Kadın
Görme sorunu	5,1	3,7	6,5
İşitme sorunu	3,4	3,1	3,7
Yürüyemeyenler	4,9	2,9	6,8
Merdiven inip çıkamayanlar	6,6	3,7	9,4
Öğrenmede ve hatırlamada zorluk çekenler	4,5	2,9	6,1

KAYNAK: TÜİK, Türkiye Sağlık Araştırması, 2022

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Saglik-Arastirmasi-2022-49747>

Engellilerin istihdamı ile ilgili işyerlerine getirilen yükümlülükler kapsamında alınan mesafeler de umut vericidir. Engellilerin istihdama erişiminin artırılması için toplumdaki önyargıların giderilmesine ve işyerlerinin erişilebilirliğinin sağlanmasına yönelik çalışmaların yaygınlaştırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

2025 Yıllık Kalkınma Raporu'nda engellilerin eğitimi, istihdamı kapsamında engelli çalıştıran, eğitime hazırlayan kurumların sayısındaki artış verileri yer almaktadır. Buna göre, engelli çalıştırmakla yükümlü işyeri sayısı artış eğilimindedir. Temmuz 2024 itibarıyla kamu sektöründe 1.389, özel sektörde 20.256 işyeri, engelli istihdamı gerçekleştirmiştir. Engelli çalıştırmakla yükümlü işyerlerinde çalıştırılması gereken engelli sayısı kamu sektöründe 21.657'ye, özel sektörde ise 124.634'e yükselmiştir. Engelli istihdamı kamu personeli kapsamında, memur istihdamında da ilerlemektedir. 2002 yılında 5.777 olan engelli memur sayısı Temmuz 2024 itibarıyla 68.396'dır.

İŞSİZLİK SİGORTASI FONU GELİR VE GİDER TABLOSU			
(Bin TL)	2022	2023	2024 Ocak-Kasım
TOPLAM GELİR	89,106,941	189,915,308	302,679,491
İşçi ve İşveren Primi (%1 İşçi, %2 İşveren)	39,543,508	82,148,496	146,248,448
Devlet Katkısı (%1)	13,181,169	27,382,832	48,749,483
Faiz Gelirleri	29,435,986	44,970,136	85,063,269
Diğer Gelirler	6,946,278	35,413,843	22,618,291
TOPLAM GİDER	55,552,046	117,270,967	157,445,420
İşsizlik Ödeneği*	12,180,297	21,673,856	39,964,580
Kısa Çalışma Ödeneği*	13,240	1,251,944	8,652
Nakdi Ücret Desteği*	4,159	703,151	2,542
Yarım Çalışma Ödeneği*	37,188	55,161	78,744
Ücret Garanti Fonu Ödemesi	38,350	29,485	108,313
Aktif İşgücü Programları	3,547,801	13,096,283	28,399,942
İşbaşı Eğitim Programları**	10,138,286	38,615,715	20,026,039
Teşvik ve Destek Ödemeleri**	28,594,495	39,932,441	65,326,576
Diğer Giderler	998,230	1,912,931	3,530,031
MENKUL KIYMET VE NAKİT FON VARLIĞI ***	124,306,755	196,951,096	342,185,167

KAYNAK: İşkur Kasım 2024 bülteni
https://media.iskur.gov.tr/98883/11_kasim-2024-bulten-taslak.pdf

Engelli bireylerin eğitime katılımının artırılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması bir diğer önemli boyuttur. Eğitime katılımın artırılması için erken dönem eğitime ağırlık verilmesi özellikle önemli.

Engelli bireylerin eğitimi kapsamında örgün eğitimde özel eğitim okulları ve sınıfları, hizmet sunmaya devam etmektedir. 2001-2002 eğitim öğretim yılında 342 olan okul sayısı, 2022-2023 eğitim öğretim yılında 1.859'a yükselmiştir. Bu okullarda görev yapan öğretmen sayısı ise 19.536'dır. Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin okullarına ücretsiz taşınmalarının sağlanması amacıyla 2023-2024 eğitim öğretim yılında 2,4 milyar TL ödenek ayrılmıştır. 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında verilen engelli maaşları, engelli yakını aylığı ve evde bakım yardımı, bir başka sosyal koruma uygulamasıdır.

Engelliler ve ailelerinin ekonomik açıdan desteklenmelerine yönelik çalışmalara daha da yoğunlaşılması gerekiyor. Bakıma muhtaç engellilerin bakımının sağlanması için hizmet sunan yatılı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile umutevlerinin sayısı 251, gündüzlü hizmet sunan kuruluş sayısı ise 136'dır. Engellilere ve bakmakla yükümlü oldukları kişilere yönelik çeşitlendirilmiş hizmet modellerinin geliştirilmesi ihtiyacı sürüyor. Bu kapsamda engelli yakınına evde bakım hizmeti veren kişilerin bakım yükünü hafifletmek ve bakım kalitesini artırmak amacıyla Ankara, Adana ve İzmir illerinde evde bakıma destek pilot uygulaması hayata geçirilmiştir.

81 ilde 121 birimde 335 engelli iş koçu istihdam ediliyor. Bunlar aracılığıyla, engellilerin aktif işgücü hizmetleri kapsamında işbaşı eğitim programlarına katılması sağlanıyor.

İŞSİZLİK SİGORTASI FONU İŞVERENLERE DAHA ÇOK YARIYOR

Birçok ülkede işsizler için bir sosyal koruma ögesi olarak uygulanan İşsizlik Sigortası, Türkiye'de 2002 yılından bu yana yürürlükte.

İşsizlik sigortası, bir işyerinde çalışırken, kendi istek ve kusura dışında işini yitirenlere, uğradıkları gelir kayıplarını kısmen de olsa karşılamayı amaçlayan, devlet tarafından kurulan zorunlu bir sigorta türü. Türkiye'de Mart 2002 tarihinden itibaren uygulanmaya başlandı. İşsizlik sigortasının yasal dayanağı 4447 sayılı yasadır.

Sigortadan yararlanacak "işsiz" şöyle tanımlanmıştır: İşsizlik sigortası açısından işsiz, çalışma gücü, istek ve yeteneği mevcut ve çalışmakta iken kendi istek ve iradesi dışında kasti ve kusuru olmaksızın işsiz kalan (askerlik görevi nedeniyle iş sözleşmesini feshetme bunun dışındadır) ve yasa da belirlenmiş çalışma gruplarından birinde çalışan kimsedir.

İşsizlik sigortasından yararlanabilmek için gerekli olan koşullar şunlardır:

Kişi iş sözleşmesinin sona ermesinden önceki son üç yıl içinde en az 600 gün işsizlik sigortası primi ödemiş olmalı,

İŞSİZLİK SİGORTASI FONU GELİR-GİDER DENGESİ

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)				(GSYH'ya, Oran, Yüzde)			
	2022	2023	2024 (1)	2025 (2)	2022	2023	2024 (1)	2025 (2)
A. Gelirler	89,107	189,915	319,260	373,354	0.6	0.7	0.7	0.6
- Prim Gelirleri	39,544	82,148	154,137	195,913	0.3	0.3	0.3	0.3
- Devlet Katkısı	13,181	27,383	51,497	65,317	0.1	0.1	0.1	0.1
- Faiz Gelirleri	29,436	44,970	86,998	78,437	0.2	0.2	0.2	0.1
- Diğer Gelirler	6,946	35,414	26,628	33,686	0.0	0.1	0.1	0.1
B. Giderler	55,552	117,271	188,603	204,127	0.4	0.4	0.4	0.3
- Sigorta Gid. (3)	9,504	17,476	32,492	52,813	0.1	0.1	0.1	0.1
- Diğer Giderler	46,048	99,795	156,110	151,314	0.3	0.4	0.4	0.2
C. Gelir-Gider Farkı	33,555	72,644	130,657	169,227	0.2	0.3	0.3	0.3
D. Toplam Fon Varlığı	124,307	196,951	327,608	496,835	0.8	0.7	0.7	0.8

KAYNAK: 2025 Yılı Cumhurbaşkanlığı Programı

<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/11/2025-Yili-Cumhurbaşkanlığı-Yıllık-Programı-05112024.pdf>

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

(3) İşsizlik ödeneği, kısa çalışma ödeneği ve ücret garanti fonu giderlerinden oluşmaktadır.

ayrıca işten ayrılmadan önceki son 120 gün kesintisiz prim ödemiş olmalıdır.

İşsiz, kendi istek ve iradesi dışında kastı veya kusuru olmaksızın işsiz kalmış olmalıdır.

İşsiz, hizmet akdinin sona ermesinden itibaren 30 gün içinde işten ayrılma belgesiyle Türkiye İş Kurumu'na şahsen başvuruda bulunmalıdır. İşten ayrılma belgesi işten ayrıldıktan itibaren 15 gün içinde işverenden alınmış olmalıdır.

Başvuran kişi çalışmaya elverişli ve istekli olmalıdır ve başka bir kurumdan gelir elde etmemelidir.

Bu şartları karşılayan işsiz sigortalıya, işsizlik ödeneği bağlanır. İşsizlik ödeneğinin verilme süresi prim ödeme gün sayısı ile orantılıdır. Son 3 yıl içinde 600 gün prim ödemiş olanlara 180 gün, 900 gün prim ödemiş olanlara 240 gün ve 1080 gün prim ödemiş olanlara 300 gün işsizlik öde-

neği tahsis edilir. İşsizlik ödeneğinin yanında sigortalı işsizlere yardım olarak Genel sağlık sigortası ve analık sigortası primleri ödenir.

Mart 2002 tarihinden 30.11.2024 tarihine kadar işsizlik ödeneğine 20 milyon 583 bin kişinin başvurduğu, ancak bunlardan, 11 milyon 142 bin kişinin ödenek almaya hak kazandığı bildirilmektedir. Bu kapsamda hak eden kişilere toplamda cari fiyatlarla 102,5 milyar TL ödeme yapılmıştır.

Daha çok, işverenlere kullandırılan, kaynaklarının daha azı işsizlere aktarılan bir fon olmakla eleştirilen İşsizlik Sigortası Fonu'nun 2024 biterken büyüklüğü 342 milyar liraya ulaştı. İşsizlik Sigortası Fonu, işverenler için ağırlıklı kullanılırken daha çok işsizi kapsamına alması gerekirken, faiz geliri elde etmede de kullanılan bir kaynaktır.

2024 Kasım ayı sonu itibarıyla varlığı 342 milyar TL'yi geçen Fon'un 11 aylık gelirleri 303 milyar TL'ye yaklaşırken

giderleri 157 milyar TL'de kaldı. 2024'ün 11 ayında faiz gelirleri 85 milyar TL'yi geçen Fon'un, prim gelirleri de 195 milyar TL'yi buldu.

Bu gelir kaynağına karşılık Fon'dan işsizlere ödenen tutar 40 milyar TL'yi bulmadı. Ancak işverenlerin yararlandıkları kaynaklar 115 milyar TL'nin üstünde gerçekleşti. İşverenlere, aktif işgücü programları, işbaşı eğitim programları, teşvik ve destek ödemeleri adları altında çeşitli başlıklarla kaynaklar kullanırılıyor.

İşsizlik ödeneği hesaplamasında sigortalının son 4 aylık prime esas kazançları dikkate alınıyor. Ödenek miktarı işten ayrılmadan önceki son 4 aylık kazancın yüzde 40'ı olarak hesaplanıyor ancak hesaplanan tutar asgari ücretin yüzde 80'ini aşmıyor. Bu rakamdan, binde 7.59 oranında damga vergisi kesintisi yapılıyor.

Buna göre, 2024 yılında 4 ay çalışıp işsiz kalan bir kişi için işsizlik ödeneği en düşük 7 bin 940 lira, en yüksek 15 bin 880 lira olarak uygulandı. Asgari ücret alan ve işsiz kalan bir işçi, 7 bin 940 lira işsizlik ödeneği alırken, brüt ücreti 40 bin lira olan işçi en yüksek aylık tutar olan 15 bin 880 lira işsizlik aylığı alabildi.

Türkiye İş Kurumunun (İŞKUR) verilerine göre 2022'nin ocak-kasım döneminde işverenler fona yaptıkları 1 TL katkı karşılığında 1.4 lira teşvik aldı. Kasım 2024'de her 100 resmi işsiz kişiden sadece 13'ü işsizlik maaşı alabildi.

2024 yılının 11 ayında işverenler Fon'dan doğrudan 65 milyar lira teşvik ve nakdi destek adı altında kaynak sağlarken, işbaşı eğitim programları kanalıyla 20 milyar lira, aktif işgücü programı başlığıyla da 28 milyar TL kaynak aktarıldı.

Ayrıca kısa çalışma ödeneği yöntemi ile işverenlere 1 milyar liraya yakın tutarda kaynak aktarıldı.

İşsizlik Sigortası Fonu varlığının 2024 sonunda 328 milyar TL'ye ve GSYH'nın yüzde 0,7'si büyüklüğe ulaşması beklenirken 2025 yılında ise 497 milyar TL'lik bir varlık büyüklüğü tahmin edilmektedir.

Orta Vadeli Program hedeflerine göre Fon, 2025 yılında 373 milyar TL'lik gelir sağlarken giderleri 204 milyar TL'de kalacak ve 169 milyar TL'lik gelir-gider farkı ile varlığını 497 milyar TL'ye çıkaracaktır. 2025 yılında Fon'un işsizlik ödeneği ağırlıklı giderlerinin yüzde 62 artacağı öngörüsü dikkat çekmektedir.

İLETİŞİM

Friedrich-Ebert-Stiftung Derneği
Türkiye Temsilciliği
Cihannüma Mah.
Mehmet Ali Bey Sk.12/4
34353 Beşiktaş / İstanbul – Türkiye
<https://turkey.fes.de>

Yayın Sorumlusu

Tina Blohm, FES Türkiye Ülke Temsilcisi

Yazar

Mustafa Sönmez

Grafik

Murat Kaspar

İletişim: info.tr@fes.de